

Quan s'ha d'aprendre a llegir i escriure? (18/11/16)

Ben entrat el curs, els alumnes que han començat aquest any l'ensenyament primari s'hauran endinsat plenament en el domini de la lecto-escriptura perquè ja apareix oficialment en el currículum del primer curs. Però ben segur que molts, i especialment moltes, ja en sabien el primer dia del curs.

A mitjans dels anys setanta, quan la meva filla anava al parvulari (es deia així), la seva mestra ens va dir que no li ensenyéssim a llegir, que ja n'aprendria al començar l'escolaritat obligatòria. Naturalment no li vàrem fer cap cas, no solament perquè aleshores ja hi havia autors que defensaven la lectura "primerenca", com Cohen i altres, sinó perquè el sentit comú ja ens feia veure que la nena, per simple imitació dels pares, per estimulació de la curiositat que li proporcionava el medi ambient i per pròpia capacitat, era capaç de llegir paraules vinculades a la seva experiència personal, i tant mateix escriure-les amb lletres mòbils i altres eines, i això que no hi havia ordinadors, tauletes ni telèfons mòbils. La lecto-escriptura es convertia així amb un joc i donava resposta a una necessitat de comunicació.

Cal afegir que la negació de l'inici en la llengua escrita abans dels sis anys s'ha arribat a considerar una expressió de progressisme pedagògic, dient que no s'havia de forçar els nens a realitzar activitats que els superaven madurativament i que després es convertien en font de frustració. Actualment, però, les mateixes lleis consideren l'aprenentatge de la lecto-escriptura com un mitjà de desenvolupament personal, i per això la LEC assenyala que en el segon cicle de l'educació infantil cal "desenvolupar habilitats de comunicació, expressió i comprensió per mitjà dels llenguatges, adquirir instruments d'aprenentatge ...". I el principal instrument d'aprenentatge és el llenguatge, naturalment. La realitat és que la gran majoria dels centres s'han decidit a ensenyar a llegir i a escriure als nens a partir dels cinc anys, i fins i tot abans, de manera que quan entren en el primer curs de primària gairebé tots ja dominen la lectoescriptura bàsica.

Però és també cert que en alguns ambients escolars, reforçats per les opinions dels qui creuen que fins i tot els sis anys no és edat de maduració generalitzada per adquirir el llenguatge escrit, hi ha una resistència a l'inici de la lecto-escriptura. Mentre, és notori l'avançament de la maduració infantil en tots els aspectes físics i mentals, solament cal veure el domini que tenen de les eines tecnològiques, amb les quals poden fer totes les activitats tradicionals del paper i el bolígraf, sense necessitat de tenir la psicomotricitat fina tan desenvolupada com per poder escriure amb aquests instruments.

Els nens són capaços d'escriure prement tecles amb un dit o pegant lletres adhesives o formant paraules amb lletres mòbils, molt abans de poder emprar el llapis o el bolígraf, i no convé perdre aquesta possibilitat de desenvolupament intel·lectual i de capacitat de comunicació. Per dir-ho d'una altra manera, resulta absurd que s'apregui a escriure per ordinador a mitjans o al final de l'escolaritat obligatòria, mentre s'inicia amb el llapis, que és molt més difícil de manejar. La

lògica ens diria que s'ha de procedir en ordre invers, tot i que l'aprenentatge de l'escriptura per teclat utilitzant correctament tots els dits de les mans es retardi per més endavant. Molt abans els nens i nenes tindran a les seves mans un telèfon mòbil o una tauleta, que utilitzaran per comunicar-se per escrit, emprant un o dos dits solament.

El respecte per la naturalesa del nen, principi fonamental de tota educació, cal entendre'l en quant condiona la metodologia a seguir i el nivell de profunditat de les informacions que es pretenen, però mai com un determinisme maduratiu, que obligaria a esperar que apareguin de manera espontània les capacitats personals, independentment de l'estimulació rebuda. Encara es podria dir més, l'estimulació primerenca és l'única possibilitat que l'educació té per intentar compensar els dèficits ambientals, fins al punt que constitueix la base de l'anomenada "educació compensatòria".

El ritme de maduració no és igual en tots els nens, en efecte. Les diferències individuals s'adverteixen en el moment d'aprendre a caminar, a menjar sols, a parlar i, lògicament, en el moment d'iniciar-se en el domini del llenguatge escrit. Però els cinc anys, en condicions normals són perfectament idonis per iniciar-se en el domini de la llengua escrita, de la llengua que ja dominen oralment, és clar. I si algun alumne té dificultats per aprendre a llegir i escriure al sis anys caldrà donar-li més temps, però tenint-ne cura, perquè pot ser una indicació de dificultats en altres àmbits també, com el matemàtic, que no és res més que un tipus de llenguatge amb les seves pròpies normes

Jaume Sarramona